

Lasten ja seniorien kohtaamisia robottikoiran kanssa

Katriina Heljakka ja Pirita Ihamäki

Tunnetaidot, leikki ja lelupohjainen oppiminen

Robottilemmikit, tai teknologiaa sisältävät inhimillistetyt seuraeläimet, ovat yleistyneet hyvinvointiteknologian kehittyessä. Esimerkiksi robottihylje Paroa, joka on Guinnessin ennätystenkirjan mukaan nimetty ”maailman terapeuttisimmaksi robotiksi”, on käytetty terveydenhuollossa edistämään ikääntyvien ihmisten hyvinvointia. Paron kaltaiset luonnollisia käyttöliittymiä (natural interfaces, NUI) sisältävät, kosketeltavat ja leikilliseen vuorovaikutukseen eri-ikäisiä kutsuvat sosiaaliset robotit yleistyvät myös leluteollisuudessa. Niiden olemus perustuu todellisiin eläimiin. Tässä tarkastellaan massamarkkinoille tuotua, kultaisenoutajan pentua muistuttavaa Golden Pup -robottikoiraa lelulukutaidon (toy literacy) ja sosiaalisemotionaalisten taitojen näkökulmasta.

Toteutimme vuonna 2019 tutkimuksen, johon osallistuivat porilaisen päiväkotiviikarin 5–6-vuotiaiden esikouluryhmä sekä yli 80-vuotiaat Viikkarin Valkaman päivätoimintaan osallistuvat seniorit. Ensiksi esittelimme Golden Pup -koiran senioreille ja esikouluikäisille lapsille osana sukupolvirajat ylittävää, leikkiä käsittelevää tapaustutkimusta. Meitä kiinnostivat erityisesti tavat, joilla robottikoira kutsui eri-ikäisiä leikkijöitä hoivaamaan itseään ja leikkimään kanssaan.

Vaivaton elävän lemmikin korvike

Selvitimme ensin senioreiden päiväkeskuksessa tavanneiden eri-ikäisten osallistujien suhdetta kotieläimiin ja lemmikkeihin, minkä jälkeen ryhmät saivat yhdessä tutustua robottikoiraan ja leikkiä sen kanssa. Monet senioreista kertoivat, että heidän on vaikea pitää elävää lemmikkiä esimerkiksi huonon liikkuvuutensa tai asumistilanteensa vuoksi. Joidenkin mielestä koira ei kuulu kerrostaloon. Yksi osallistujista sanoi myös, ettei koira voi olla vanhuksen lelu. Monilla kaupungissa asuvilla lapsilla ei ollut kokemuksia omista lemmikeistä. Aiempia kokemuksiaan omien kotieläinten ja muiden omistamien lemmikkien kanssa useimmat niin seniorista kuin lapsista muistelivat lämmöllä ja kaipauksella. Lemmikit olivat tuoneet elämään iloa ja seuraa. Ryhmähaastattelun ja lelutestauksen yhdistelmänä toteutettu tutkimus toi esille sen, että lemmikin rooli on muuttunut kodin vahtijasta ja vartijasta seuraeläimeksi. Samalla lemmikin asema perheenjäsenenä on säilynyt.

Lelutestiosiossa kaikki saivat leikkiä Golden Pupin kanssa haluamallaan tavalla, pitää sitä sylissä ja silittää. Lelukoiraa kohdeltiin kuin oikeaa rakasta lemmikkikoiraa hellästi hoivaten ja sen halukkuutta leikkiin tunnustellen. Leikkihetkien aikana robottikoira siirsi huomionsa kokonaan leikkijään kääntäen päänsä tämän suuntaan ja haukkahtellen silloin tällöin

vaimeasti. Sensoriteknologialla varustettu robottikoira ei kävele. Vuorovaikutuksen hetket vaikuttivat lämminhenkisiltä ja intiimeiltä. Sekä senioreilla että esikoululaisilla oli selvä tarve osoittaa robottikoiralle kiinnostustaan ja hellyyttään. Eräs tutkimukseen osallistuneista lapsista kysyi, onko koira oikea.

Tutkimus osoitti Golden Pup -robottikoiran soveltuvan eri-ikäisten kohtaamisissa käytettäväksi, ylisukupolvisuutta tukevaksi leikkivälineeksi. Se houkuttelee toimimaan kanssaan äänin ja liikkein edellyttämättä kuitenkaan oikean lemmikin tarvitsemää huolenpitoa, kuten ruokkimista tai liikuttamista. Vuorovaikutus robottikoiran kanssa näyttää edesauttavan empaattista suhtautumista lelullistettuun seuraeläimeen, jota esikouluikäiset lapset ja seniori-ikäiset aikuiset halusivat koskettaa, helliä ja ”leikittää”. Robottikoiran vierailu eri-ikäisten ryhmissä voi toimia myös lelulukutaitoa vahvistavana hahmona: Koiran kanssa vietettyjen leikkihetkien myötä on mahdollista keskustella sosiaalisten robottien eroista ja niiden ominaisuuksista kaverina ja seuraeläimenä. Voidaan esimerkiksi kysyä: ”Miten koirarobotti eroaa oikeasta eläimestä?” ja ”Mitä sellaista ei voi tehdä robottikoiran kanssa, mitä voi tehdä oikean koiran kanssa?”

Tutkimus syvenee ja jatkuu esiopetuksessa

Tutkimusta syvennettiin vielä toisessa vaiheessa tunnetaitojen suuntaan tarkoituksena selvittää, voiko Golden Pup -robottikoira hyödyntää esiopetuksessa empatiataitojen opettelussa. Tässä vaiheessa käynnistyi osana Rinnalla-hanketta yhteistyö Anu Lammisen ja Milli-koiran kanssa. Tutkimusta on päiväkotiviikarissa vinyt Kultra-koiran kanssa eteenpäin esikouluryhmästä vastaava varhaiskasvatuksen opettaja Niina Mäkelä. Tutkimuksen ensimetrit on tassuteltu keväällä 2020, jolloin Golden Pup -robottikoirasta tuli Millin rinnalle leikkikaveri ja sosiaalisemotionaalisten taitojen oppimisväline: lelu koira Kultra.

Vuoden 2020 keväällä käynnistetty ja parhaillaan jatkuva vertailututkimus on luova ja kokeileva avaus lelupohjaisesta oppimisesta ja tunnetaidoista kiinnostuneen tutkimuksen kentällä. Tutkimuksessa hyödynnetään luonnollista käyttöliittymää edustavaa robottikoira ja oikeaa koira. Lähitulevaisuus tuo selvyyttä siihen, miten esikouluikäiset lapset kehittävät tunnetaitojaan Kultra- ja Milli-koiran toimiessa oppimiskumppaneina ja leikkikaverina. Alustavat tulokset viestivät jo koirakaverusten myönteisestä vaikutuksesta empatia kohtaamisissa. Eläimillä on karvoihin katsomatta ihmeellinen vaikutus kaikenikäisten hyvinvointiin ja oppimiseen.

Lähteet

- Heljakka, K. & Ihamäki, P. 2019. Robot dogs, interaction and ludic literacy: Exploring smart toy engagements in transgenerational play. *Revista Lusófona de Educação* 46, 115–131.
- Ihamäki, P. & Heljakka, K. 2020. Social and emotional learning with a robot dog: technology, empathy and playful learning in kindergarten. Hawaii international conference on arts, humanities, social sciences & education. January 6–8, 2020. Honolulu, Hawaii.